

## Ποιός έχει τον έλεγχο της ζοφερής πορείας που διάγει η Τουρκία;

Του Χρήστου Μηνάγια  
[www.geostrategy.gr](http://www.geostrategy.gr)

Το τελευταίο διάστημα, ένα ζήτημα που προκαλεί εύλογους προβληματισμούς έχει να κάνει με τις απόψεις έγκριτων Τούρκων αναλυτών, οι οποίοι διερωτώνται για το ποιος κυβερνά τη χώρα τους. Ειδικότερα, η δημοσιογράφος Ασλί Αϊντίντασμπας σε άρθρο της αναφέρει τα εξής: «Το κύριο ερώτημα αφορά στο εάν η Τουρκία τελεί υπό έλεγχο ή έχει τεθεί εκτός ελέγχου και οδεύει προς την ακυβερνησία. Εάν ρωτήσετε τους αριστερούς, αυτοί θα σας απαντήσουν ότι η χώρα οδηγείται σε δικτατορία ελεγχόμενη πλήρως από το Παλάτι (σ.σ. εννοεί τον Ερντογάν). Εάν ρωτήσετε τους Κούρδους, αυτοί θα σας απαντήσουν ότι η χώρα επιστρέφει στη δεκαετία του 90, όπου όλα τελούσαν υπό τον έλεγχο του στρατού. Εάν ρωτήσετε τους οπαδούς του κινήματος του ιμάμη Φετουλάχ Γκιουλέν, αυτοί θα σας απαντήσουν ότι βρίσκεται σε εξέλιξη μια εκκαθάριση υπό τις διαταγές της Εργκένεκον. Αν ρωτήσετε τους οπαδούς του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος CHP της αξιωματικής αντιπολίτευσης, αυτοί θα σας απαντήσουν ότι το βαθύ κράτος της Τουρκίας χρησιμοποιεί τον Ερντογάν. Ας το πούμε ξεκάθαρα. Δεν θεωρώ ότι η Τουρκία τελεί υπό τον έλεγχο του Ταγίπ Ερντογάν, ο οποίος είναι ο πιο ισχυρός και κραταιός άνδρας της χώρας. Ο Ερντογάν μπορεί να σχηματίζει κυβερνήσεις, να προετοιμάζει τα κείμενα των νόμων, να ομιλεί καθημερινά στους τηλεοπτικούς σταθμούς, να σφετερίζεται τις δημοτικές αρχές, να επιτροπεύει σε εταιρείες, ωστόσο δεν δεσπάζει ούτε στην Τουρκία, ούτε στον κρατικό μηχανισμό. Εν τω μεταξύ, ποιος είναι ο ρόλος του στρατού; Στις 22-06-2016, ο αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Ενόπλων Δυνάμεων συμμετείχε στο Υπουργικό Συμβούλιο που συνεκλήθη στο Προεδρικό Μέγαρο. Φυσικά αυτό δεν έχει ξαναγίνει και δεν υπάρχει προηγούμενο. Εκτός τούτου, όλοι βλέπουμε ότι, οι τουρκικές ένοπλες δυνάμεις αναβάθμισαν την αξία τους, καθορίζουν την πορεία του κουρδικού προβλήματος και έχουν το πάνω χέρι σε ό,τι έχει να κάνει με τις εξελίξεις στη νοτιοανατολική Τουρκία. Στο παρελθόν, το τουρκικό οικοδόμημα, αρχικά, στηρίχθηκε στους φιλελεύθερους, κατόπιν στην Ευρώπη και στη συνέχεια στο κίνημα του Γκιουλέν. Τώρα όμως, όλοι επιδιώκουν την προσέγγιση με το στρατό για να σταθούν όρθιοι και να μην καταρρεύσουν. Εντούτοις υπάρχει μια πραγματικότητα. Η δομή του στρατού δεν διαθέτει το όραμα και την ισχύ που απαιτούνται για να διαβάσει σωστά την πορεία των πραγμάτων στην Τουρκία και να μπορέσει να κυβερνήσει τη χώρα. Εν κατακλείδι, τα άτομα που αποκαλούνται ως η ανώτατη βαθμίδα της διοικήσεως, είναι μέσης ηλικίας, για 35 χρόνια φορούν στολή, διαμένουν στα στρατιωτικά οικήματα και έχουν περιορισμένες σχέσεις-επαφές τόσο με τον κόσμο, όσο και την κοινωνία. Με τα άρματα και τα όπλα μπορούν να προστατεύσουν τον κοσμικό χαρακτήρα του κράτους και να διαχειρισθούν τον αγώνα κατά της τρομοκρατίας. Όμως, δεν είναι σε θέση ούτε να χαράξουν την πορεία της Τουρκίας, ούτε να κατευθύνουν τις εξελίξεις και ούτε προβλέπεται να τα επιχειρήσουν αυτά. Συνεπώς, κανένας δεν έχει τον έλεγχο της ζοφερής πορείας που διάγει η Τουρκία. Συμπεριλαμβανομένου και του Ταγίπ Ερντογάν κανένας δεν ωφελείται από την κατάσταση αυτή, η οποία τείνει να γίνει μη αναστρέψιμη.»

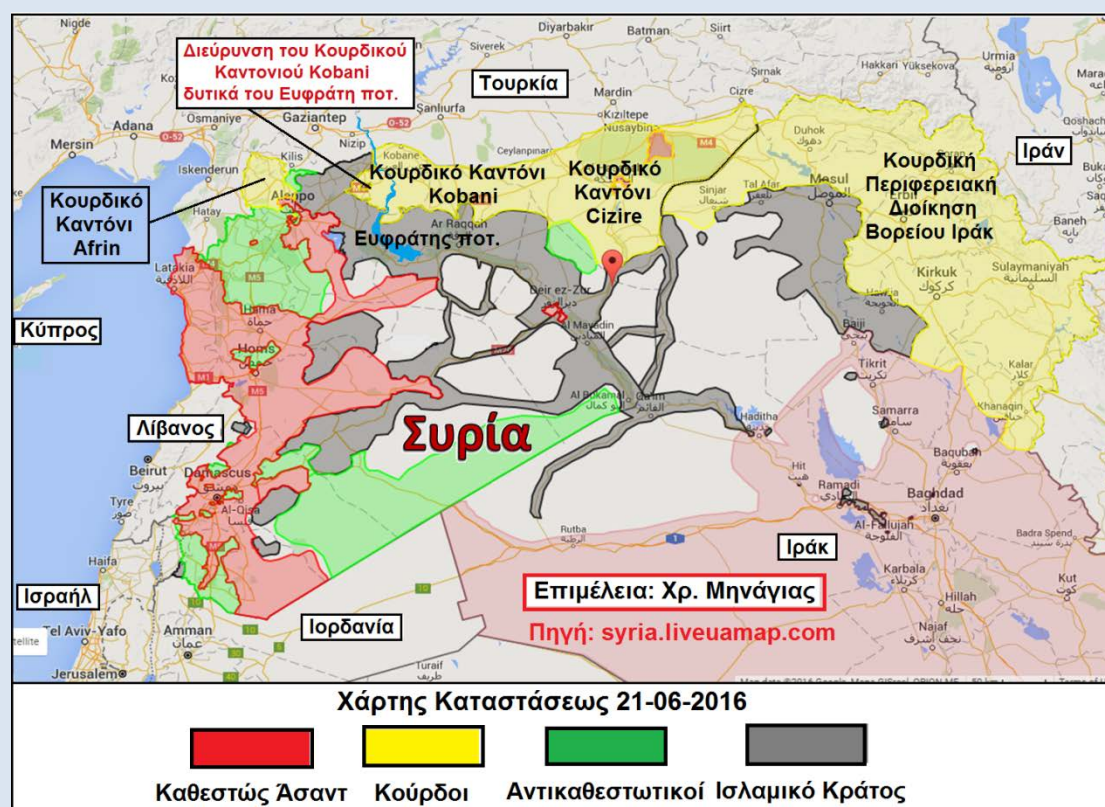
Είναι ευρέως γνωστό ότι, το καθεστώς Ερντογάν, προκείμενου να διατηρήσει την ισχύ του στην εσωτερική πολιτική σκηνή της χώρας και να διαφυλάξει τα στρατηγικά του συμφέροντα, χρησιμοποιεί αυταρχικά στερεότυπα του παρελθόντος με αποτέλεσμα να διευρύνεται η αστάθεια και το χάος στη χώρα. Ωστόσο, κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι, το νέο «δόγμα πολέμου» που υλοποιείται στους κουρδικούς νομούς της νοτιοανατολικής Τουρκίας δεν αποφασίσθηκε μόνο από τον Ερντογάν και το κυβερνών κόμμα ΑΚΡ. Συγκεκριμένα, πρόκειται για ένα δόγμα που αποφασίσθηκε από το τουρκικό Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας (Σ.Ε.Α.) και τέθηκε σε εφαρμογή με τη σύμφωνη γνώμη όλων των συστημικών κομμάτων όπως, το ΑΚΡ, το ρεπουμπλικανικό κόμμα CHP και το εθνικιστικό κόμμα ΜΗΡ. Επίσης, το δόγμα αυτό δεν έχει να κάνει μόνο με τις προσωπικές φιλοδοξίες του Ερντογάν προκειμένου να αλλάξει το πολίτευμα της χώρας σε μια μορφή προεδρικής ή ημιπροεδρικής δημοκρατίας, αλλά θεωρείται ως ένας ολοκληρωτικός εκκαθαριστικός πόλεμος όλων των στρατηγικών κέντρων ισχύος της Τουρκίας (ισλαμιστές-εθνικιστές-στρατιωτικοί) εναντίον των Κούρδων σε πρώτη φάση και στη συνέχεια εναντίον των υπολοίπων μειονοτικών, προοδευτικών και δημοκρατικών δυνάμεων της χώρας.

Οι πρόσφατες πρωτοβουλίες της Άγκυρας προκειμένου να αποκατασταθούν οι σχέσεις της με τη Ρωσία, το Ισραήλ, τη Συρία και την Αίγυπτο εντάσσονται στα πλαίσια της νέας τουρκικής στρατηγικής για «περισσότερους φίλους και λιγότερους εχθρούς». Ωστόσο, για την εξομάλυνση των σχέσεων αυτών απαιτούνται καλή πρόθεση, αποφασιστικότητα και μεγάλο χρονικό διάστημα (2-3 χρόνια). Εν τω μεταξύ στο διάστημα αυτό θα πρέπει να υπάρξει οικονομική συνεργασία, πολιτικός διάλογος και συνεργασία σε στρατηγικούς και στρατιωτικούς τομείς. Επίσης, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να δοθεί τέλος σε εκφράσεις που πυροδοτούν την εχθρότητα.

Εν τω μεταξύ σε ό,τι έχει να κάνει με τη Ρωσία, επιδιώκεται να ακολουθηθεί μια διαδικασία που θα προβλέπει τα εξής: πρώτον, να εξομαλυνθούν οι τουρκο-ρωσικές σχέσεις μέχρι τις 15-08-2016 και μέχρι τις 15-12-2016 αυτές να επανέλθουν στην κατάσταση που ήταν πριν την κατάρριψη του ρωσικού αεροσκάφους το Νοέμβριο του 2015. Δεύτερον, τον Αύγουστο του 2016, να αρχίσουν οι επίσημες επαφές μεταξύ των δύο χωρών σε επίπεδο υφυπουργών και γενικών γραμματέων. Τρίτον, μέχρι τις 01-09-2016 οι δύο χώρες να προβούν, από κοινού, στην αποτίμηση των επιπτώσεων που υπήρξαν σε πολιτικό, οικονομικό, πολιτιστικό και κοινωνικό επίπεδο και αμέσως μετά να εξετάσουν τους τρόπους αποκατάστασης τους, με προτεραιότητα τον πολιτικό και οικονομικό τομέα. Τέταρτον, να χρησιμοποιηθούν τα ΜΜΕ των δύο χωρών προκειμένου να αλλάξει η στάση και η συμπεριφορά της τουρκικής και ρωσικής κοινωνίας, ώστε αυτές να αποδεχθούν και να στηρίξουν την προσπάθεια προσέγγισης των δύο χωρών. Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι, η Τουρκία προτίθεται να στηρίξει την προσπάθεια αυτή μέσω τουρκικών σήριαλ και εκπομπών που θα μεταδοθούν σε ρωσικούς τηλεοπτικούς σταθμούς. Πέμπτον, θα υπάρξει συντονισμός των υπουργείων Εξωτερικών των δύο χωρών για θέματα που αφορούν στη Μέση Ανατολή και ειδικά στη Συρία. Υπόψη ότι, στις 11-04-2016 η αραβόφωνη εφημερίδα El Vatan γνωστοποίησε ότι, με τη διαμεσολάβηση της Αλγερίας διεξάγονται μυστικές διαπραγματεύσεις μεταξύ Τουρκίας και Συρίας. Έκτον, θα δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στη συνεργασία επιχειρηματικών Ομίλων και Οργανισμών. Έβδομον, δεν θα χρησιμοποιηθεί καμία

άλλη χώρα ως διαμεσολαβητής για τη εξομάλυνση των τουρκο-ρωσικών σχέσεων, προκειμένου οι διαδικασίες αυτές να προχωρήσουν γρηγορότερα.

Περαιτέρω θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, η Άγκυρα και ο Ταγίπ Ερντογάν αντιλαμβάνονται την περιπλοκότητα της κατάστασης στη Συρία και όλες οι κινήσεις τους έχουν να κάνουν με μια ευρύτερη στρατηγική, ώστε να διατηρήσουν κάποιο ρόλο αναφορικά με τις επόμενες εξελίξεις στη χώρα αυτή και να μην απομονωθούν. Επίσης, σύμφωνα με την τουρκική αντίληψη, το κουρδικό κίνημα PYD της Συρίας θεωρείται μεγαλύτερη απειλή ακόμη και από το «Ισλαμικό Κράτος», δεδομένου ότι, η παρουσία των τζιχαντιστών κατά μήκος των τουρκο-συριακών συνόρων δεν θα είναι μόνιμη, σε αντίθεση με την κουρδική ηγεμονία, η οποία αφενός θα είναι μόνιμη στην περιοχή αυτή μέσω των καντονιών που ίδρυσαν, αφετέρου θα δημιουργήσει πολυδιάστατους γεωπολιτικούς κινδύνους που θα έχουν σχέση με την πιθανή δημιουργία κουρδικού κράτους και την αλλαγή των συνόρων στην περιοχή.



Παράλληλα, η διέλευση των κουρδικών δυνάμεων της Συρίας δυτικά του Ευφράτη ποταμού αποτελεί ιστορικό και Γεωγραφικό Κέντρο Βάρους για την Τουρκία που έχει άμεση επίπτωση στους σχεδιασμούς της Άγκυρας για την επίλυση του κουρδικού προβλήματος όπως αυτή επιθυμεί και επιδιώκει. Συνεπώς, ο πόλεμος που ξεκίνησε ο τουρκικός κρατικός μηχανισμός εναντίον του ΡΚΚ τον Ιούλιο του 2015 δεν αφορά μόνο στην εξάλειψη του εν λόγω ανταρτικού κινήματος στις πόλεις και στην ύπαιθρο της τουρκικής επικράτειας, αλλά αποσκοπεί στη σταδιακή κατάρρευση των κουρδικών γεφυρών που ενώνουν τα ιδεολογικά, εθνικά, θρησκευτικά και πολιτιστικά τείχη που υπάρχουν μεταξύ της δυτικής Τουρκίας και των ανατολικών περιοχών της χώρας όπου η πλειοψηφία των Κούρδων είναι πραγματικότητα.



Πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι, ο Ταγίπ Ερντογάν δεν έχει όρια και κανέναν ενδοιασμό να παίζει επικίνδυνα παιχνίδια είτε για να αποκτήσει περισσότερη δύναμη, είτε για να παραμείνει στην εξουσία όπως αυτός επιθυμεί. Μάλιστα, ένα ζήτημα που επιβεβαιώνει την άποψη αυτή και προκαλεί εύλογους προβληματισμούς είναι η επιδίωξη του να χορηγήσει την τουρκική υπηκοότητα σε Σύριους που εκτοπίστηκαν από τη χώρα τους και προσέφυγαν στην Τουρκία. Ειδικότερα:

- Ο Ερντογάν αφού χρησιμοποίησε το πρόβλημα των Σύριων «μεταναστών» ως εργαλείο άσκησης εξωτερικής πολιτικής με βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες διαστάσεις εναντίον της Ελλάδος και εν γένει της ευρωπαϊκής ένωσης, τώρα περνά στο επόμενο βήμα, μετατρέποντας την κρίση αυτή, αρχικά, σε εργαλείο άσκησης εσωτερικής πολιτικής και μελλοντικά σε έναν τρόπο παρέμβασης και απόκτησης ρόλου στη διαμόρφωση της Νέας Συρίας. Φυσικά ο ρόλος αυτός έχει να κάνει με το όραμα της Νέας Τουρκίας, ενώ οι ακόλουθες απόψεις είναι ιδιαίτερα αποκαλυπτικές για το θέμα αυτό. Η πρώτη αφορά στον βουλευτή Σαΐτ Γιουτζέ του κυβερνόντος κόμματος ΑΚΡ και μέλος της Επιτροπής της Τουρκικής Εθνοσυνέλευσης για τα Δικαιώματα των Προσφύγων ο οποίος δήλωσε τα εξής: *«Αυτοί που λένε ότι η ιστορία της Τουρκίας αρχίζει μετά το 1923 δεν μπορούν να κατανοήσουν το βάθος και την ορθότητα της απόφασης μας να χορηγήσουμε την τουρκική υπηκοότητα στους Σύριους πρόσφυγες. Στο παρελθόν στα εδάφη αυτά οι άνθρωποι που είχαν τον ίδιο πολιτισμό και την ίδια θρησκεία έφεραν τις ίδιες ταυτότητες. Ούτως ή άλλως, πριν από 100 χρόνια οι Σύριοι ήταν δικοί μας υπήκοοι.»*. Και η δεύτερη άποψη παρατίθεται στο ακόλουθο άρθρο του δημοσιογράφου Ρασίμ Οζάν Κιουτάχειαλι με τίτλο «Οι Σύριοι και ο στόχος της Μεγάλης Τουρκίας»: *«Ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν είναι πράγματι ένας πολύ μεγάλος ηγέτης στον οποίο ανήκει η κυριότητα του αυτοκρατορικού ορίζοντα που δικαιούται η Τουρκία. Άλλωστε, ποιος άλλος θα είχε το θάρρος να πραγματοποιήσει αυτό το άνοιγμα στους Σύριους; Πρέπει να σταματήσουμε να βλέπουμε τους Σύριους πρόσφυγες ως βάρος και ως πρόβλημα, αλλά πρέπει να εστιασθούμε στη δυναμική που αυτοί έχουν στη βάση μιας μεσοπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης στρατηγικής. Εξάλλου, η Τουρκία δεν είναι μια χώρα μεταναστών; Οι πρόγονοι των περισσότερων από εμάς δεν μετανάστευσαν στην Ανατολία (σ.σ. εννοεί τη Μικρά Ασία) από διαφορετικές περιοχές της Αυτοκρατορίας; (σ.σ. εννοεί την Οθωμανική Αυτοκρατορία).»*
- Η κρίση των Σύριων μεταναστών αποτελεί την πιο σοβαρή κρίση της σύγχρονης Τουρκίας. Φυσικά, όπως γίνεται κάθε φορά έτσι και τώρα ο Ερντογάν μετατρέπει την κρίση αυτή σε μια πολιτική ευκαιρία, δεδομένου ότι οι μετανάστες αυτοί θα αποτελέσουν μια ερντογανική δεξαμενή ψηφοφόρων της τάξεως του 3%, ανοίγοντας το δρόμο για τη λήψη κρίσιμων αποφάσεων που θα αφορούν στο όραμα του να αλλάξει το πολίτευμα της χώρας και να γίνει πρόεδρος μιας προεδρικής ή ημιπροεδρικής δημοκρατίας.

Παρατηρώντας, ωστόσο, τη γενικότερη τουρκική κατάσταση βλέπει κανείς ότι, η χορήγηση υπηκοότητας στους Σύριους δεν θα επιλύσει την «μεταναστευτική» κρίση, απλώς θα αλλάξει τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της, δημιουργώντας νέες κοινωνικές, πολιτιστικές και πολιτικές προστριβές. Συνεπώς, με την πάροδο του χρόνου στα υπάρχοντα εσωτερικά προβλήματα της Τουρκίας θα προστεθεί και το πρόβλημα των Αράβων μεταναστών. Συνακόλουθα δε, το ακόλουθο άρθρο του έγκριτου Τούρκου

δημοσιογράφου Καντρί Γκιουρσέλ για το θέμα αυτό αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον: «Που θα εγκατασταθούν οι 400.000 περίπου Σύριοι που βρίσκονται στους καταυλισμούς όταν θα τους δοθεί η τουρκική υπηκοότητα; Πρόκειται για ένα κρίσιμο και ιδιόζουσας σημασίας ερώτημα δεδομένου ότι μια ενδεχόμενη εγκατάσταση τους σε περιοχές που βρίσκονται οι Κούρδοι και οι Αλεβήτες θα αποτελέσει την αιτία αλλαγής της δημογραφικής δομής των περιοχών αυτών. Κατά συνέπεια, θα κλιμακωθεί η ένταση και θα αυξηθεί ο κίνδυνος δημιουργίας συγκρούσεων. Εάν ο Ερντογάν είχε πράγματι την πρόθεση να επιλύσει την κρίση των Σύριων που προσέφυγαν στην Τουρκία θα έπρεπε να τους εντάξει αρχικά στο καθεστώς του πρόσφυγα και στη συνέχεια να τους χορηγήσει την τουρκική υπηκοότητα. Σημειωτέον ότι, η Τουρκία δεν αναγνωρίζει στους Σύριους το καθεστώς του πρόσφυγα, αλλά τους εντάσσει στο καθεστώς της προσωρινής προστασίας. Επίσης, αυτό αποτελεί μια πάγια τακτική της Άγκυρας, ώστε οι ροές των ανθρώπων που προσφεύγουν στην Τουρκία από την Ασία και την Αφρική να μην εγκαθίστανται μόνιμα εκεί, αλλά να μετακινούνται σε άλλες τρίτες χώρες. Επομένως, η απόφαση του Ερντογάν να χρησιμοποιήσει τους εν λόγω Σύριους θα φέρει τη χώρα αντιμέτωπη με μία πολύ σοβαρή απειλή στο μέλλον.». Ας σημειωθεί ακόμη ότι, σε όλα τα επίσημα έγγραφα τους οι Τούρκοι αναφέρονται μόνο σε «μετανάστες ή μεταναστευτικό» και ποτέ δεν αναγράφουν «πρόσφυγες ή προσφυγικό». (σ.σ. Σύμφωνα με οδηγία της ευρωπαϊκής ένωσης η «προσωρινή προστασία» εφαρμόζεται σε όλα τα κράτη μέλη με έγκριση του Συμβουλίου, κατόπιν πρότασης της Επιτροπής. Η απόφαση αυτή, αφενός λαμβάνεται όταν διαπιστωθεί η μαζική εισροή εκτοπισθέντων στην ευρωπαϊκή ένωση, αφετέρου καθορίζει τις ομάδες των προσώπων στα οποία θα εφαρμοστεί η προστασία. Η διάρκεια της «προσωρινής προστασίας» είναι ετήσια με δυνατότητα παράτασης για δύο χρόνια κατά ανώτατο όριο. Μπορεί επίσης να τερματιστεί όταν το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής, κρίνει ότι η κατάσταση στη χώρα προέλευσης επιτρέπει τον ασφαλή και μόνιμο επαναπατρισμό των εκτοπισθέντων. Επίσης, τα κράτη μέλη οφείλουν να βεβαιώνονται για τη θέληση των εκτοπισθέντων να γίνουν δεκτοί στην επικράτειά τους. Τέλος, δύνανται να εξαιρεθούν από το ευεργέτημα της «προσωρινής προστασίας» πρόσωπα ύποπτα για εγκλήματα κατά της ειρήνης, εγκλήματα πολέμου, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, για σοβαρό έγκλημα που δεν είναι πολιτικό, για πράξεις που αντιβαίνουν στους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και πρόσωπα που θεωρούνται επικίνδυνα για την εθνική ασφάλεια του κράτους υποδοχής.)

Συμπερασματικά, εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς ότι, η διορθωτική πορεία που αποφάσισε να χαράξει ο Ταγίπ Ερντογάν για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν λόγω της αλαζονικής και τυχοδιωκτικής συμπεριφοράς του, στηρίζεται στους τρεις κύριους πυλώνες του τρόπου σκέψης του τουρκικού λαού: στη θρησκεία, την ιστορία και τον εθνικισμό. Στην περίπτωση όμως που οι γεωπολιτικές εξελίξεις πλήξουν τον μεγαλοϊδεατισμό των Τούρκων, δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο μιας έτι περαιτέρω αναβάθμισης του κύρους των στρατιωτικών και μιας εν μέρει παρεμβατικότητας τους στην πολιτική ζωή της χώρας.

**Πηγές:** Τουρκικές εφημερίδες Milliyet, Sabah, Zaman, Cumhuriyet και Yenisafak